
CONTRASTIVE STUDY OF MORFONOLOGY OF BOSNIAN, CROATIAN AND SERBIAN LANGUAGE

Esmeralda Šečić,

University of Zenica, Faculty of philosophy – Zenica, Bosnia and Herzegovina

esmeralda_secic@live.com

Abstract: Bosnian, croatian and serbian language, as their literature, developed in lines which are on one side same or similar, and on the other side, those development lines went on other way, and with that, we got these differences in these languages. Characteristic of any voice is adjustment to the other voice in his surrounding area, precisely, adjustment to the voice in the direct contact with it. That adjustment happens in the concrete voice occasions. Voices, depending of their characteristic, are passing from one to other. Those changes are called voice changes. Considering the fact of language policy of bosnian, serbian and croatian language, and effort of languages to be clean of foreign/other influences, it is logical the fact that morfonology gave different solutions for these changes. In this paper, main characteristics or differences of these languages will be shown on concrete examples.

Keywords: voice, voice change, equation of consonants.

KONTRASTIVNO PROUČAVANJE MORFONOLOGIJE BOSANSKOG, HRVATSKOG I SRPSKOG JEZIKA

Esmeralda Šečić

Univerzitet u Zenici, Filozofski fakultet- Zenica, Bosna i Hercegovina

Rezime: Bosanski, hrvatski i srpski jezik, kao i književnost, razvijali su se linijama koje s jedne strane iste ili slične, a s druge strane su te linije razvoja otišle drugim pravcem i, samim tim, dobile su se razlike u ovim jezicima. Osobina svakog glasa je prilagođavanje drugom glasu u njegovoj okolini, tačnije u nekom neposrednom dodiru sa drugim glasom i to prilagođavanje se dešava u konkretnim glasovnim prilikama. Glasovi se, ovisno o svojim osobinama ujednačavaju ili približavaju jedan drugome, postepeno, a u konačnici prelaze u drugi glas. Takve promjene, prelaženje jednog glasa u drugi, naziva se glasovnom promjenom. S obzirom na jezičku politiku bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika, zatim s obzirom na jezički purizam i nastojanje čišćenja jezika od bilo kakvih stranih/drugih uticaja, logično je da i morfonologija daje različita rješenja za ove glasovne promjene. U ovom radu će biti prikazane neke od glavnih karakteristika, tj. razlika u morfonologiji ovih jezika.

Ključne riječi: glas, glasovna promjena, jednačenje suglasnika, gubljenje suglasnika, palatalizacija, sibilizacija.

UVOD

Bosanski, hrvatski i srpski jezik u svojim procesima standardizacije su se razvijali linijama koje su u svojim osnovama iste ili slične, ali su u krajnjem dijelu dovele do određenih razlika u ovim jezicima. Razlike i sličnosti ovih jezika tema su mnogih lingvista sa prostora bivše Jugoslavije, pa i šire. Ako je standardni jezik nadregionalni jezik svih slojeva društva, onda bi razlike u samim jezicima mogle biti posmatrane i kao dijalekatske razlike koje su svojstvene svakom jeziku. Imenovanje jezika bi bio sasvim drugi problem, i time bi se zašlo i u područje politike i ideologije. Ne ulazeći u politiku i ideologiju obavijenu oko ovih jezika, u ovom radu će se dati prikaz morfonoloških sistema ovih jezika. Na primjerima gramatika bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika pokušat će se ustanoviti osnove razlika, odnosno sličnosti u glasovnim sistemima ovih jezika na primjerima glasovnih promjena.

MORFONOLOGIJA BOSANSKOG, HRVATSKOG I SRPSKOG JEZIKA

Dio gramatike koji je na prijelazu između fonetike i morfologije tradicionalno je nazvan *morfonologija*. U *Gramatici bosanskoga jezika*¹⁰⁵ Jahića, Palića i Halilovića morfonologija je definirana kao dio gramatike koji se bavi proučavanjem i opisivanjem glasovnog sastava riječi i objašnjava šta se dešava sa glasovima kada se nađu u različitim oblicima riječi. Čedić u *Osnovama gramatike bosanskog jezika*¹⁰⁶ morfonologiju definira kao dio

¹⁰⁵ Jahić, Dž., Halilović, S., Palić I., *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica, 2000., str. 119

¹⁰⁶ Čedić, I., *Osnovi gramatike bosanskog jezika*, Institut za jezik, Sarajevo, 2001., str. 43

gramatike koji analizira sastav morfema i veze između strukture morfema i njihovog međusobnog funkcioniranja. U *Normativnoj gramatici srpskog jezika*¹⁰⁷ Klajna i Pipera morfonologija je definirana kao lingvistička disciplina koja za predmet proučavanja ima one fonološke pojave koje su bitne u morfologiji, a za glavni predmet proučavanja ima glasovne alternacije u osnovi riječi koje utiču na izražavanje različitih gramatičkih značenja. Barić i suradnici u *Hrvatskoj gramatici*¹⁰⁸ kažu da je morfonologija dio gramatike koji proučava fonemski sastav morfema i međusobne veze između strukture morfema i njihovog funkcioniranja u riječi.

Sve ove definicije se slažu u jednom, a to je da je morfonologija lingvistička disciplina koja se bavi proučavanjem morfema na njihovoj funkcionalnoj razini, to jest, na razini riječi. S obzirom na činjenicu da različiti fonemi, odnosno morfemi u kontekstu jedne riječi dolaze u dodir jedni sa drugima, oni se moraju međusobno prilagođavati. Jedan glas djeluje na drugi, oni se po nekim svojim osobinama ujednačavaju. Promjene koje se dešavaju na fonemskom sastavu morfema, usljed dodira sa drugim fonemima, nazivaju se alternacije ili glasovne promjene. U bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, glasovne promjene daju različite rezultate u nekim kontekstima riječi. U radu će biti prikazane sljedeće glasovne promjene: jednačenje suglasnika po zvučnosti, jednačenje suglasnika po mjestu tvorbe, gubljenje suglasnika, promjena l u o, palatalizacija, sibilizacija i jotovanje.

JEDNAČENJE SUGLASNIKA PO ZVUČNOSTI

U riječi se često nađu dva suglasnika koja su nejednaka po zvučnosti. Ova promjena se dešava tako da prvi glas koji je nejednak po zvučnosti svom susjednom glasu prelazi u svoj zvučni ili bezzvučni parnjak. Ako glas prelazi u zvučni riječ je ozvučivanju, a ako prelazi u bezzvučni riječ je o bezzvučivanju. Jednačenje suglasnika po zvučnosti dešava se u svim jezicima, ali se ponekad u pismu ne registrira. U sva tri jezika glasovi su po zvučnosti vezani u parove zvučni/bezvučni: *b/p, d/t, g/k, z/s, đ/ć, dž/č* i bezzvučni glasovi *f, h, c* koji nemaju svoje zvučne parnjake. U bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku postoji pravilo o ograničenju distribucije fonema. Ispred zvučnih suglasnika uvijek dolaze zvučni, i obratno, ispred bezzvučnih uvijek dolaze bezzvučni. Od ovog općeg pravila bosanski, hrvatski i srpski pravopis izuzimaju suglasnik *d* i ne mijenjaju ga u njegov parnjak *k*, kada se *d* nađe ispred *s* i *š*. Skupine *dš* i *ds* u pismu se ne jednače. Pravopisi bosanskog¹⁰⁹, hrvatskog¹¹⁰ i srpskog¹¹¹ jezika daju primjere odstupanja od jednačenja suglasnika po zvučnosti. Pravopisi bosanskog i srpskog jezika navode da se odstupanje dešava u slučajevima kada se u dodiru nađu glasovi *d* i *s* (gradski, ljudstvo), *d* i *š* (odškrinuti, odšetati) i da se suglasnik *đ* piše ispred sufiksa *-stvo* (vođstvo). S druge strane, *Hrvatski pravopis* osim već navedenih odstupanja daje primjere i za skupine *dc* (odcvrkutati), *dč* (odčepiti) i *dć* (odćušnuti). Bosanski i srpski pravopisi u ovim slučajevima ne bilježe odstupanje, već promjenu (potcrtati, potcijeniti). Osim tog, *Hrvatski pravopis* daje odstupanje s prijedlozima *ispod* i *iznad* (ispodprosječan, iznadprosječan). Ono u čemu se sva tri pravopisa slažu je odstupanje od jednačenja suglasnika po zvučnosti u složenicama, radi očuvanja sastavnih dijelova i samog značenja riječi (jurisdikcija, podtekst, postdiplomac).

JEDNAČENJE SUGLASNIKA PO MJESTU TVORBE

Jednačenje suglasnika po mjestu tvorbe obuhvata manji broj suglasnika od jednačenja suglasnika po zvučnosti. Jednačenje suglasnika po mjestu tvorbe obuhvata strujne i zubne suglasnike *s* i *z*, strujni i velarni suglasnik *h* i alvelolarni suglasnik *n*. Kada se *s, z* i *h* nađu ispred prednjonepčanih suglasnika *dž, đ, č, ć, lj, nj, š, ž* prelaze u *š* i *ž* (čašćenje, nošnja, trbuščić). Kada se *n* nađe ispred suglasnika *b* i *p*, prelazi u glas *m* (stambeni, zelembać). Kada je riječ o odstupanjima, sva tri pravopisa se slažu da se alternacija ne prenosi u pismu kada se suglasnici *s* i *z* nađu ispred suglasnika *lj* i *nj* koji stoje na početku drugog dijela složenice: *izljubiti, raznjihati*; kao i ispred *lj* i *nj* koji su nastali jekavskim jotovanjem: *sljepilo, ozljeda*. Osim ovog, sva tri pravopisa se slažu i u tome da do jednačenja ne dolazi u složenicama čiji prvi dio završava sa *n*, a drugi dio počinje sa *b* ili *p*: *jedanput, stranputica*. Do jednačenja u ovim slučajevima ne dolazi zbog očuvanja samog značenja složenice. Pravopisi bosanskog i hrvatskog jezika kažu da skupina *hc* može jednačenjem po mjestu tvorbe moće preći u *šč*, a može ostati i nepromijenjen: *dahćem* (uz: *daščem*), *drhćem* (uz: *drščem*). U *Pravopisu srpskoga jezika* Pešikana, Jerkovića i

¹⁰⁷ Piper, P., Klajn, I., *Normativna gramatika srpskog jezika*, Matica srpska, Novi Sad, 2013., str. 31

¹⁰⁸ Barić, E. i sur., *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb, 1997., str. 76

¹⁰⁹ Halilović, S., *Pravopis bosanskoga jezika- priručnik za škole*, Dom štampe, Zenica, 1999., str. 39

¹¹⁰ Babić M., Moguš, S., *Hrvatski pravopis*, Školska knjiga, Zagreb, 2011., str. 35

¹¹¹ Pešikan, M., Jerković, J., Pižurica, M., *Pravopis srpskoga jezika*, Matica srpska, Novi Sad, 2010., str. 37

Pižurice, koji je ovdje uzet za primjer, takva promjena se ne spominje. Pravopisi bosanskog i hrvatskog jezika napominu da se u nekim riječima prije jednačenja po mjestu tvorbe dešava jednačenje po zvučnosti: *iščupati*, *iščeznuti*, dok se u pomenutom *Pravopisu srpskoga jezika* to ne spominje. Osim tog, *Hrvatski pravopis* daje primjere i gubljenja suglasnika nakon izvršene promjene suglasnika po mjestu tvorbe: *bežični*, *ražalostiti*. *Pravopis srpskoga jezika* se opredjeljuje za primjer *crmpurast* smatrajući da nema opravdanja za zadržavanje dubleta *crmpurast/crmpurast* i to zbog nejasnog drugog dijela složenice –*purast*. Pravopisi bosanskog i srpskog jezika daju i primjer *bombon* (fr. bonbon) sa izvršenim jednačenjem suglasnika po mjestu tvorbe, dok se to u *Hrvatskom pravopisu* ne spominje.

GUBLJENJE SUGLASNIKA

Gubljenje suglasnika je glasovna promjena koja nastaje iz težnje da se izbjegne nagomilavanje istih ili sličnih suglasnika u neposrednom dodiru. U suglasničkim grupama, u osnovi riječi ili češće u njenim izvedenicama, dolazi do uproštavanja tih glasovnih skupina gubljenjem suglasnika. U jeziku, dakle, postoje zakonitosti koji ograničavaju suglasnike kada se nađu u međusobnom dodiru, i ne trpe se kao susjedni, pa se jedan od njih mora gubiti: *beživotan*, *bezakonje*. Sva tri pravopisa se slažu da se gubljenje suglasnika dešava kada se u riječi nađu dva ista suglasnika, te da se jedan od njih mora gubiti: *odahnuti*, *bezakonje*, *bezub*, zatim kada se riječ završava na sufiks –*ski*: *ribički*, suglasnik *s* se gubi. *Pravopis bosanskoga jezika* i *Pravopis srpskoga jezika* da se suglasnici *d* i *t* gube kada se nađu ispred afrikata, i to zato što afrikate u svom osnovnom dijelu sadrže i glasove *d* i *t*, zato se i nazivaju slivenim: *zadaci*, *gubici*, *napici*. S druge strane, *Hrvatski pravopis* kaže da se *d* ispred *c* gubi samo u riječi *otac*, dok se u ostalim imenicama na –*dak*, –*dac*, –*tak*, –*tac*, –*tka*, *d* i *t* ostaju nepromijenjeni: *zadaci*, *gubitci*, *napitci*. Činjenici da ova tri pravopisa nisu uvijek usaglašena doprinosi i to da su u *Pravopisu bosanskoga jezika* su u riječima orijentalnog porijekla dopuštene geminacije, to jest udvajanje suglasnika: *Allah*, *Muhammed*, *sunnet*, dok se u pomenuta dva pravopisa hrvatskog i srpskog jezika takve geminacije ne spominju. Udvajanje *glasova u sva tri pravopisa se dopušta u superlativu pridjeva: najjednostavniji*. *Pravopis bosanskoga jezika* kaže da se glas *t* piše u obliku futura I glagola na –*ti*: *gledat ću*, *jest ću*, dok se takvi primjeri u pravopisima hrvatskog i srpskog jezika ne spominju.

PALATALIZACIJA

Palatalizacija je jedna od starijih glasovnih promjena čiji su korijeni još u praslavenskom periodu. Ova promjena se vršila naporedo i u bosanskom, i u hrvatskom i u srpskom jeziku. Palatalizacija je posljedica nekadašnjeg glasovnog zakona koji je odavno prestao važiti, ali se po inerciji nastavlja i u savremenom jeziku, jer su se ove promjene vezale za određeni oblik, postale su njegov sastavni dio, ili dio njegove osnove. Ova promjena se naziva još i prvom palatalizacijom jer je najstarija po postanku. Osim nje, u praslavenskom periodu su se dešavale još dvije ovakve promjene, druga palatalizacija ili sibilizacija i treća palatalizacija.

Zadnjonepčani ili velarni suglasnici *k*, *g*, *h* ispred vokala prednjeg reda *e* i *i* prelaze u suglasnike *č*, *ž*, *š*. Palatalizacija se do danas sačuvala u nekoliko kategorija riječi, i to u: vokativu jednine imenica muškog roda: *junak*, *junače*; u prezentu glagola čija se infinitivna osnova završava na *k*, *g*, *h*: *pečem*, *vičem*; u aoristu nekih glagola: *reče*, *ispeče*; u građenju odnosno tvorbi novih riječi: *drug- družina*, *muka- mučiti*. Navodi se i oblik množine riječi *uho* i *oko* u kojem je izvršena palatalizacija: *oči*, *uši*. Osim ovog oblika, *Normativna gramatika srpskog jezika* navodi i oblik *uvo* (G jd. *uva*) registrirajući ga kao pravilan isto kao i oblik *uši*, dok oblik *uveta* registrira kao nepravilan i izvan književnojezičke norme. Sve tri gramatike navode neizvršavanje prve palatalizacije u oblicima pridjeva izvedenih sa nastavkom –*in*, kada se ti pridjevi tvore od imenica: *baka- bakin*, *Žika- Žikin*. *Gramatika hrvatskoga jezika* daje i oblik dubleta za ove primjere, i to za oblike vlastitih imena, koja se mogu pisati i sa izvršenom, i sa neizvršenom promjenom: *Danica- Danicin- Daničin*. Odstupanje se navodi i kod deminutiva riječi na –*ica* ako se ispred zadnjonepčanog suglasnika nalazi još jedan suglasnik, npr. *kockica*, *markica*, *mačkica*. Navode se i primjeri neizmijenjenih oblika *rukica*, *nogica* koji predstavljaju nazive od milja ili hipokoristike. Isto značenje bi mogle izricati i riječi sa izvršenom promjenom, ali se daju argumenti da se oblik *ručica* češće uporebljava za dršku nekog predmeta, a oblik *nožica* za dio namještaja, odnosno nogu na namještaju.

SIBILARIZACIJA

Glasovna promjena po kojoj zadnjonepčani ili velarni suglasnici *k*, *g*, *h* ispred vokala *i* prelaze u *c*, *z*, *s* naziva se druga palatalizacija ili sibilizacija. Ova promjena se, kao i prva palatalizacija, vršila u praslavenskom periodu, ali u nekoj kasnijoj fazi u odnosu na prvu palatalizaciju.

Sibilarizacija se vrši u dativu i lokativu jednine imenica ženskog roda koje se u nominativu završavaju na *-a*: *rukaruci*, *noga-nozi*. *Normativna gramatika srpskoga jezika* kaže da su to imenice koje se završavaju na *-ka*, *-ga*, *-ha*: *reka- reci*, *briga- brizi*, *svrha- svrsi*. Vršiti se i u nominativu, dativu, instrumentalu i lokativu množine imenica muškog roda koje u nominativu jednine imaju nulti morfem: *nosorog- nosorozi*, *orah- orasi*. Sve tri gramatike navode imperativ i imperfekt glagola kao mjesta gdje se dosljedno vrši sibilarizacija: *pecijah- peci*, *tucijah- tuci*.

Sibilarizacija se ne izvršava kada se zadnjonepčani suglasnici nađu u grupama *zg*, *ck*, *sh*, *čk*, *čk*; *mačka- mački*, *vočka- vočki*. *Pravopis bosanskoga jezika* dopušta dubletni oblik za riječ *tačka- tački- tačci*, dok se to u pravopisima srpskog i hrvatskog ne mijenja. S druge strane, *Pravopis srpskoga jezika* uz oblik dativa lične imenice *Luki* navodi i oblik *Luci* označavajući kao zastarjeli, uz to dodajući niz primjera u kojim su ostavljeni dubleti: *maski- masci*, *Požegi- Požezi*. Dubletni oblik *Požegi- Požezi* je ostavljen i u *Hrvatskom pravopisu*. I Za razliku od tog, u *Pravopisu bosanskoga jezika* normiran je samo oblik *Požegi*. Svi pravopisi imaju dublete za imenice *kćerka, snaha: kćerki- kćerci, snahi- snasi*.

Sva tri pravopisa i gramatike se slažu u tome da se druga palatalizacija ne vrši kod imenica u kojim se označavaju ženski etnici: *Bosanka, Srbijanka, Crnogorka*. Navodi se pravilo da, kada se ove imenice upotrebljavaju u svom prenesenom značenju, to jest, kada više ne označavaju ženske etnike, onda se sibilarizacija treba vršiti.

JOTOVANJE

Bosanski, hrvatski i srpski jezik kroz historiju prate i promjenama koje su izazvane glasom *j* u neposrednom prisustvu drugih nepalatalnih suglasnika. Kada je u prošlosti jezika sonant *j* stajao iza nekog drugog suglasnika, tada je uvijek dolazilo do nekih glasovnih promjena. Ukoliko su se ispred glasa *j* nalazili prednjonepčani suglasnici, glas *j* bi se gubio. S druge strane, kada se ispred glasa *j* nalazio neki nenepčani suglasnik, on je djelovao na taj suglasnik i u spoju sa njim je davao neki drugi glas. Takva glasovna promjena, gdje tvrdi nenepčani suglasnik skupa sa sonantom *j* daje neki novi prednjonepčani suglasnik, naziva se jotovanje. Rezultati te promjene dali su sljedeće: sonant *j* u dodiru sa suglasnicima *d*, *t*, *z*, *s* i sonantima *l* i *n* davao nove suglasnike: *đ, ć, ž, š, lj, nj*.

Kroz različite vremenske periode bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika bilo je nekoliko jotovanja. Starim jotovanjem su obuhvaćeni prethodno navedeni suglasnici. Njime su obuhvaćeni nepalatalni suglasnici ispred *j* u komparativu pridjeva koji se gradi nastavkom *-ji*: *brz- brži, žut- žući*. Vršiti se u glagolskom pridjevu trpnom: *roditi- rođen, voditi- vođen*; u osnovi imperfekta: *nositi- nošah*; u prezentu i imperativu: *mahati- maši- mašem*; u tvorbi učestalih glagola: *radati, vidati*.

„U BP komparativ od *suh* glasi *suhlji* i *suši*, a od *gluh* samo *gluši* (nema *gluhlji /kao suhlji/*), u HP *suši* (:suh) i *gluši* (:gluh), SP priznaje dublete *suvlji* (:suv) i *suši* (:suh), *gluvlji* (:gluv) i *gluši* (:gluv)¹¹² Dakle, razilaženja jotovanja bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika ogledaju se i u komparativu pridjeva, gdje pravopisi daju različita rješenja. Za srpsku jezičku kulturu karakteristično je možda pojavljivanje oblika bez *h*, što ne znači da se taj glas u potpunosti isključuje. Međutim, oba oblika su normirana, što ne govori ništa o posebnom isključivanju određenih glasova, slično kao i oblik *uho* i *uvo*.

Posebna vrsta jotovanja postoji u slučajevima kada se usneni suglasnici *b* i *p* i sonanti *m* i *v* nađu ispred sonanta *j*. U rezultatu takvog jotovanja usneni suglasnici i sonanti ostanu neizmjenjeni. To su skupine *blj, plj, vlj, mlj*. To je ustvari riječ o umetanju sonanta *l* između *b, p, v, m*, a onda se *l* stapa sa *j* u *lj*. Ovakvo umetnuto *l* se naziva epentetsko.

Najmlađe je jekavsko jotovanje. Ovo jotovanje se odnosi na promjene nenepčanih suglasnika ispred *je* koje je nastalo od starog glasa *jat*. Po ovom jotovanju mijenjaju se samo dva glasa: *l* i *n*: *ljet- leto, nježan- nežan*. Neki ijekavski govori preuzimaju i jotovanje glasova *t* i *d*: *devojka, ćerati, međed*. Na nekom manjem prosoru jotovali su se i suglasnici *p, b, v, m*: *pljesma, vljera, mljera*.

U samom jotovanju nema mnogo razlika kao u nekim drugim promjenama. Najviše polemika ogledalo se u obliku instrumentala jednine imenica ženskog roda, i da li mogu imati nastavke *-ošću* i *-osti*, odnosno *-i* i *-iji*. Pravopisi i gramatike bosanskog i hrvatskog jezika oba nastavka smatraju ravnopravnim: *mišlju- misli*, dok pravopisi i gramatike srpskog jezika prednost daju obliku u kojem je izvršeno jotovanje.

Druga razlika se ogleda u oblicima glagolskog pridjeva trpnog glagola *zaposliti*. „BP uzima kao apsolutno ravnopravne *zaposlen/zapošljen* (i glagolske imenice *zaposlenje/zapošljenje, zaposlenost/zapošljenost*), HP se

¹¹² Murtagić-Tuna, H., *Bosanski, hrvatski, srpski aktuelni pravopisi*, Bosansko filološko društvo, Sarajevo, 2005. str. 139

odlučio samo za oblik *zaposlen* (glagolske imenice ne navodi), a SP prednost daje oblicima *zaposlen* (*zaposlenje*) i napominje da se rjeđe upotrebljavaju oblici *zapošljen* (*zapošljenje*, *zapošljenost*).¹¹³

ZAKLJUČAK

Zadatak ovog rada bio je napraviti kontrastivni prikaz glasovnih promjena koje su se dešavale u bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku. Na primjeru različitih gramatika i pravopisa ovih jezika te razlike, samim tim i sličnosti su se utvrdile.

Najveći broj razlika bi se možda mogao primjetiti na primjerima fonološki uvjetovanih alternacija, to jest na primjerima jednačenja suglasnika po zvučnosti, jednačenja suglasnika po mjestu tvorbe i gubljenja suglasnika, dok se manji broj razlika može primjetiti na ostatu glasovnih promjena koje su morfološki uvjetovane, a to su: promjena *l* u *o*, prva palatalizacija, druga palatalizacija ili sibilizacija i jotovanje.

LITERATURA

- [1] Babić M., Moguš, S., *Hrvatski pravopis*, Školska knjiga, Zagreb, 2011.
- [2] Barić, E. i sur., *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
- [3] Čedić, I., *Osnovi gramatike bosanskog jezika*, Institut za jezik, Sarajevo, 2001.
- [4] Halilović, S., *Pravopis bosanskoga jezika- priručnik za škole*, Dom štampe, Zenica, 1999.
- [5] Jahić, Dž., Halilović, S., Palić I., *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica, 2000.
- [6] Murtagić-Tuna, H., *Bosanski, hrvatski, srpski aktuelni pravopisi*, Bosansko filološko društvo, Sarajevo, 2005.
- [7] Pešikan, M., Jerković, J., Pižurica, M., *Pravopis srpskoga jezika*, Matica srpska, Novi Sad, 2010.
- [8] Piper, P., Klajn, I., *Normativna gramatika srpskog jezika*, Matica srpska, Novi Sad, 2013.

¹¹³ Murtagić-Tuna, H., *Bosanski, hrvatski, srpski aktuelni pravopisi*, Bosansko filološko društvo, Sarajevo, 2005. str. 141